ביצה ל"ח: בסוגיא דאשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעיסתה הרי היא כרגלי שתיהן:

כי סליק רבי אבא אמר יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל כי סליק אשכחיה לר' יוחנן ורבי חנינא בר פפי ור' זירא ואמרי לה ר' אבהו ור' שמעון בן פזי ור' יצחק נפחא ויתבי וקאמרי אמאי ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו ר' אבא הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו יאכל הלה וחדי אחיכו עליה אמר להו גולתיכו שקלי הדור אחיכו עליה אמר רב אושעיא שפיר עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל חטין בחיטין נמי נהי דלרבי יהודה לא בטיל לרבנן מבטל בטיל אמר ליה רב ספרא משה שפיר קאמרת ולא שמיע להו הא דאמר רבי חייא קטוספאה משמיה דרב הבורר צרורות מגרנו של חברו חייב לשלם לו דמי חטים אלמא כילא חסריה הכא נמי כילא חסריה א"ל אביי ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין א"ל וליטעמיך הא דאמר רב חסדא נבלה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה שחוטה אינה בטל' בנבלה לפי שאפשר לנבלה שתעשה שחוטה הכי נמי דכי אית לה בעלים לא בטלה וכי תימא הכי נמי והא תניא א"ר יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה אע"פ שאין להם בעלים דומין כמי שיש להם בעלים א"ל מי קא מדמית איסורא לממונא איסורא בטיל ממונא לא בטיל.

והקושיות בסוגיא מבוארות.

א' מאי קאמר להו ר' אבא הרי שנתערב לו קב חיטין בי' קבין חטין של חבירו יאכל הלה וחדי. אי ר"ל שלא בטיל כדעת רבי יהודה דמין במינו לא בטיל לימא להו מתני' כר' יהודה ואי בא לומר דמתני' אפילו כרבנן וס"ל מאיזה טעם שאף לרבנן לא בטיל הכא א"כ למה נקט חיטים וחיטים ולא חיטים ושעורים.

ב' מאי קאמר רב אושעיה שפיר עבוד דאחיכו עליה וכי משום דס"ל כרבנן מחייכין על מי שאמר כר"י.

ג' מאי מייתי רב ספרא מההיא דבורר צרורות דכילא חסריה הא התם הוא מדין מזיק שהיה יכול למכרו בדמי חיטין והפסידו ממון והכא מיירי בדיני ביטול ומה עניין שמיטה להר סיני.

ד' כשאמר אביי לרב ספרא דיש לחלק בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין מה הקשה לו מהא דרב חסדא. והתוס' כתבו על זה שרב ספרא היה סובר שדעת אביי דע"י שיש

לו תובעין אינו מתבטל והקשה לו דא"כ ה"ה בכל איסור שנתערב דאם יש לו תובעין לא יתבטל וקשה דא"כ מאי מייתי דוקא ההיא דרב חסדא יקשה מכל דין ביטול.
ה' עוד צ"ע מאי קאמר וכ"ת הכי נמי והא תניא חפצי הפקר קונין שביתה. הא התם אין דין ביטול ולכן קונים שביתה והכא מיירי מדין ביטול דחפץ שאין לו תובעין מתבטל.
ו' עוד קשה טובא שכתבו התוס' בריש הסוגיא דמתחילת הסוגיא נמי ידעינן דדבר שיש לו מתירין לא בטיל והקושיא דלבטיל מים ומלח לגבי עיסה הוא משום דבמין בשא"מ גם דשיל"מ בטיל. וצ"ע דאי בריש הסוגיא ס"ל דמים ומלח חשיבי מבשא"מ לגבי עיסה מאי מייתי כלל ר' אבא מדר' יהודה.
קיצורו של דבר כל הסוגיא הזו כספר החתום וצריך לפרש כוונתה וכבר האריכו בזה כמה מן האחרונים זה אומר בכה וזה אומר בכה וגם אני אענה חלקי.

ותחילת דברינו צריך לבאר סברת ר' יהודה דמין במינו לא בטיל שכתבו המפרשים שהוא משום שאינו מתנגד לו אלא מחזקו. וביאור הדבר שמין במינו שנתערבו לא חשיב כתערובת של ב' דברים שונים אלא כדבר אחד שחל עליו שם היתר ואיסור יחד ועל כן אם עירב כוס יין איסור בצ"ט כוסות של יין היתר לא חשיב כתערובת יין איסור עם יין היתר אלא לפני עתה יין אחד שדינו שהוא צ"ט חלקים אסור וחלק אחד מותר ולכן לא שייך ביטול דאין כאן תערובת כלל אלא דבר אחד שיש בו מעין שותפות של איסור והיתר.
ורבנן פליגי על זה וס"ל דלא שייך לומר שיהא דבר אחד שהוא גם איסור וגם היתר אלא יש כאן תערובת ב' דברים א' איסור וא' היתר ומתבטל האיסור בהיתר.

ועתה נבוא לביאור הסוגיא
אשכחיה לר' יוחנן וכו' ויתבי וקאמרי אמאי ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה
ופירשו התוס' שאע"ג שהוא דבר שיש לו מתירין הוקשה להם דהכא הוא מין באינו מינו ואף דשיל"מ מתבטל במין בשאינו מינו.
ומ"מ נראה שכל הקושיא שיתבטלו המים והמלח לגבי עיסה היא רק אליבא דרבנן ולא אליבא דר' יהודה כי לפי מה שנתבאר סברת ר' יהודה שמין במינו חשיב כדבר אחד ולכן אין בו ביטול וא"כ ה"ה למים ומלח שודאי הם חשובים כדבר אחד עם העיסה שכך עושים העיסה מקמח ומים ומלח לכן לר' יהודה פשיטא דלא בטיל וכל קושייתם דיתבטל היתה רק אליבא דרבנן [ולפ"ז צריך לומר שהטעם דדשיל"מ לא בטיל אינו מאותו טעם דמין במינו לא בטיל לר' יהודה דא"ה לא קשה מידי, וזה דלא כהר"ן בנדרים אלא כטעמים אחרים שהוזכרו בפוסקים ואכ"מ].

אמר להו ר' אבא הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו יאכל הלה וחדי

נראה לומר דדעתו דר' אבא היה דבממון מודים רבנן לר"י שמין במינו לא בטיל וכמו שנתבאר דסברת ר' יהודה דמין במינו נעשה כדבר אחד שהוא משותף מאיסור והיתר ורבנן פליגי עליה כי ס"ל דלא שייך שותפות איסור והיתר אבל בממון דשייך ביה שותפות מודים רבנן לר' יהודה דלא בטיל.

ומ"מ שייך לומר כן דוקא בחטין בחטין ולא בחטין ושעורים דגבי קב חיטים שנתערב בי' קבין חיטים של חבירו שייך לומר יש כאן לפנינו עתה י"א קבין חיטים והם שותפים בהם אבל מי שנתערב לו קב חיטים בי' קבים שעורים של חבירו אין לפנינו כעת י"א קבים שעורים אלא י' קבים שעורים וקב חיטים מעורב בהם ואין לבעל החיטים שום שותפות בשעורים ולכן החיטים בטלות בשעורים אפילו לר' אבא.

ומתני' דילן דמים ומלח בעיסה דומה לחיטים בחיטים דכיוון שנעשה הכל עיסה אחת שייך שיהו שותפים בה ולא בטיל.

אמר רב אושעיא שפיר עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל חטין בחיטין נמי נהי דלרבי יהודה לא בטיל לרבנן מבטל בטיל

כלומר דאותם אמוראים דאחיכו עליה דר' אבא ס"ל דכשם שבאינו מינו מתבטל השעורים בחיטים (דבעיקר הדין שייך ביטול בממונות ולזה גם ר' אבא מודה מדלא נקט חיטים ושעורים) כן במב"מ מתבטל לרבנן ולא ס"ל מה שאמר ר' אבא דבממון מודו חכמים לר"י.

אמר ליה רב ספרא משה שפיר קאמרת ולא שמיע להו הא דאמר רבי חייא קטוספאה משמיה דרב הבורר צרורות מגרנו של חברו חייב לשלם לו דמי חטים אלמא כילא חסריה הכא נמי כילא חסריה

נראה לפרש דהנה יש לתמוה אמאי הבורר צרורות מגרנו של חבירו חייב הא אע"ג שהיה יכול הבעלים למוכרם עם החיטים כשהיו מעורבין הרי באמת אין שוויות להצרורות והוי רק כדבר הגורם לממון ובע"כ הסברא דמי שיש לו כור חיטים אין מסתכלים על כל גרגר וגרגר בפ"ע אלא על מידה הכללית שיש לו שהיא כור חיטים וכשברר צרורות מגרנו נחסר לו מכור החיטים שהיה לו וזוהי סברת כילא חסריה.

וא"כ הכא נמי במי שנתערב לו קב חיטים בי' קבין של חבירו אין דנין כל גרגר וגרגר בפ"ע לומר גרגרים של ראובן נתבטלו בשל שמעון אלא מידה הכללית ניתוספה שיש כאן י"א קבין השייכים לתרווייהו ולא שייך בזה ביטול אלא שותפין אינון וכדעת ר' אבא.

.

א"ל אביי ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין

וכתבו התוס' שרב ספרא הבין בדברי אביי דס"ל דמחמת שיש לו תובעין לא בטיל והיינו מעין דין אחשביה דכיוון שזה מחשיב את חלקו לתבעו נמנעת התערובת מלהתבטל אבל באשה

ששאלה מים ומלח דאין כוונתה לתבוע אותם בחזרה מבטל בטיל ולא שייך לומר על זה סברת כילא חסריה מאחר דהיא מוותרת ואין מחשיבה את תוספת הכילא.

א"ל וליטעמיך הא דאמר רב חסדא נבלה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה שחוטה אינה בטלה בנבלה לפי שאפשר לנבלה שתעשה שחוטה הכי נמי דכי אית לה בעלים לא בטלה

הקשה רב ספרא לאביי על זה דאי התביעה היא הגורמת אם כן גם באיסור לא יהא ביטול היכא דיש לו תביעה.

ופשיטא שלא היה יכול רב ספרא להקשות מכל דיני ביטול מבשא"מ דהא במין בשאינו מינו אין יכול הבעלים לתבוע חלקו וכאמור לעיל שבחיטים ושעורים חלקו מתבטל כי אין לו שום שותפות בשעורים ולכן הקשה רב ספרא דוקא מהיכי תמצי דמב"מ בטל לר' יהודה דעל ידי תביעת הבעלים חשיב ולא בטיל.

[ואע"ג דגם בנבילה ושחוטה פירש רש"י דחשיב כמין בשאינו מינו היינו לעניין שאינם נעשים כדבר אחד ממש ולכן חל בזה דין ביטול אבל פשיטא שלעניין ממונות אזלינן בתר המציאות ויש לו שותפות בבשר].

וכי תימא הכי נמי והא תניא א"ר יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה אע"פ שאין להם בעלים דומין כמי שיש להם בעלים

נדר"ל דלעניין איסור תחומין החפץ מצד עצמו הוא כמי שיש לו בעלים וקניין במקומו ועל ידי דבר זה יהא אחשביה שלא יתבטל לעניין איסור שביתה אף אם הבעלים אינו תובעו.

א"ל מי קא מדמית איסורא לממונא איסורא בטיל ממונא לא בטיל

תי' אביי דאין סברתו דמטעם אחשביה לא בטיל אלא דלעניין ממונות לא שייך להגדירם כשותפין בדבר אם אין תובע חלקו אלא כיוון שמכוון לבטלו מייד חלקו בטל בחלק חבירו.

[דוגמא לדבר מה שכתבו האחרונים דאחד מן השותפים שהפקיר חלקו מייד השני זוכה בזה כי פושט חלקו בכולו כי מצד עצמו יש לו זכיה בכל ורק חלק חבירו מעכב קודם שהפקיר והכא אלים טפי דמעיקרא לא נעשו שותפין]